

Wyrok z dnia 30 sierpnia 2001 r.

II UKN 500/00

Okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowią inaczej (art. 6 ust. 2 pkt 1b i 1c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie: SN Zbigniew Myszka (sprawozdawca), SA Bogumiła Blok.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 30 sierpnia 2001 r. sprawy z wniosku Józefa O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o rentę z tytułu niezdolności do pracy, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 kwietnia 2000 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok w pkt II i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2000 r. wznowił postępowanie w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 5 listopada 1999 r. [...] oraz zmienił ten zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił apelację ubezpieczonego Józefa O. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 8 kwietnia 1998 r., oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 16 czerwca 1997 r. - odmawiającej przyznania mu prawa do renty inwalidzkiej wobec nieudowodnienia przezeń 5-letniego okresu zatrudnienia. W sprawie tej Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony kwalifikował się do drugiej grupy inwali-

dów, ale w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa udowodnił łącznie jedynie 4 lata 10 miesięcy i 25 dni okresów ubezpieczenia, zamiast wymaganego do przyznania renty okresu 5-letniego. Wyrokiem z dnia 5 listopada 1998 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji po ustaleniu, że ubezpieczony spełnił wszystkie warunki przewidziane w art. 32 i 33 ustawy o z.e.p. i przyznał mu prawo do renty inwalidzkiej według drugiej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia od dnia 1 maja 1997 r.

Na skutek wniosku organu rentowego o wznowienie postępowania, w którym wskazano na błąd Sądu Apelacyjnego w ustaleniu wymaganych okresów zatrudnienia ubezpieczonego w ostatnim dziesięcioleciu przed złożeniem wniosku rentowego, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2000 r. wznowił postępowanie, a następnie - po ustaleniu, że Józef O. w ostatnim dziesięcioleciu przed złożeniem w dniu 22 maja 1997 r. wniosku rentowego udowodnił łącznie jedynie 4 lata 9 miesięcy i 13 dni okresów ubezpieczenia i nie legitymował się ustawowo wymaganym 5-letnim stażem ubezpieczeniowym, oddalił jego apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji z dnia 8 kwietnia 1998 r.

W kasacji pełnomocnik ubezpieczonego podniósł zarzuty naruszenia prawa materialnego - przez błędną wykładnię art. 48 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 25, poz. 128 ze zm.), który nie uzależnia zaliczania okresów składkowych przepracowanych przez obywateli polskich za granicą od opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne w Polsce, a nadto niezastosowanie art. 9 konwencji generalnej pomiędzy Polską a Francją o zabezpieczeniu społecznym, podpisanej w Paryżu w dniu 9 czerwca 1948 r. (Dz.U. z 1949 r. Nr 24, poz. 158 ze zm.), który przewiduje zaliczanie takich okresów na zasadach wzajemności pod warunkiem, że okresy takie nie pokrywają się. Tymczasem pomimo przedłożenia przez ubezpieczonego na rozprawie apelacyjnej w dniu 13 kwietnia 2000 r. dokumentacji o jego zatrudnieniu na terenie Francji od 15 grudnia 1995 r. do 15 grudnia 1996 r. - Sąd Apelacyjny uznał, że dokumentacja taka nie wniosła nic nowego do sprawy, co stanowiło naruszenie art. 233 § 1 oraz art. 412 § 2 KPC. Wskazanie tego dodatkowego okresu zatrudnienia stanowiło udowodnienie przez ubezpieczonego ustawowego 5-letniego stażu ubezpieczeniowego wymaganego do przyznania mu uprawnień rentowych, przeto brak było podstaw do wznowienia postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem sądu Apelacyjnego z dnia 5 listopada 1998 r., a tym bardziej do zmiany tego wyroku przez

oddalenie apelacji Józefa O. od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Lublinie z dnia 8 kwietnia 1998 r. W konsekwencji skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym przez oddalenie skargi o wznowienie postępowania oraz ustalenia, że wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 5 listopada 1998 r. „nie ulega zmianie”. Alternatywnie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania albo - przy uznaniu zasadności wznowienia postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 5 listopada 1998 r. - o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona, albowiem Sąd Apelacyjny - po wznowieniu postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 5 listopada 1998 r., co było skutkiem wiążącego charakteru orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1999 r. uchylającego postanowienie o odrzuceniu skargi organu rentowego o wznowienie postępowania i które nie podlegało dalszemu zaskarżeniu, bezzasadnie uznał, że dokumenty o zatrudnieniu i ubezpieczeniu na terenie Francji, przedłożone przez ubezpieczonego na rozprawie apelacyjnej w dniu 13 kwietnia 2000 r., nie miały istotnego znaczenia w sprawie. Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska skarżącego zawartego w kasacji co do tego, że okresy zatrudnienia za granicą, za które były opłacane składki w zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej, podlegają bezwarunkowemu uwzględnieniu do stażu i uprawnień ubezpieczeniowych w polskim systemie ubezpieczeń społecznych, tj. także niezależnie od kraju, w którym zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne. Przepis art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (tekst jednolity: Dz.U. z 2001 r. Nr 6, poz. 56 ze zm.), w brzmieniu powołanym przez skarżącego: „jeżeli umowa międzynarodowa nie przewiduje inaczej, to udokumentowane okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u pracodawców zagranicznych zaliczone są do okresów składkowych w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin pod warunkiem opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne”, podlegał interpretacji z uwzględnieniem polskich przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, tj. wymagał zastosowania reguł określonych - dla rozpoznawanej

sprawy - w art. 2 ust. 2 pkt 1 d ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), który wyraźnie stanowił, iż za okresy składkowe uznaje się wyłącznie okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą u innych pracodawców - niż wymienieni w pkt. b i c tego przepisu - jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacone składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. W obowiązującym stanie prawnym zasadę tę powieliła art. 6 ust.2 pkt 1 d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Powyższe oznacza, że zasadą jest uwzględnianie w krajowych okresach ubezpieczenia społecznego tylko tych okresów zatrudnienia obywateli polskich zatrudnionych za granicą, za które została opłacona składka w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa (art. 6 ust. 2 pkt 1 b i c ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.) lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowią inaczej.

Natomiast rację ma skarżący, gdy wskazuje na bezpośrednie oddziaływanie - co do oceny jego okresu zatrudnienia we Francji - art. 9 § 1 konwencji generalnej pomiędzy Polską a Francją o zabezpieczeniu społecznym, Układu dodatkowego dotyczącego systemu zabezpieczenia społecznego stosowanego do pracowników górnictwa i przedsiębiorstw zrównanych z górnictwem, Układu dodatkowego dotyczącego sposobu przekazywaniu funduszy i Protokołu ogólnego, podpisanych w Paryżu dnia 9 czerwca 1948 r. (Dz.U Nr 24, poz. 158 ze zm.), który wyraźnie stanowi, że polskim lub francuskim pracownikom najemnym lub zrównanym z nimi, którzy w obu krajach byli kolejno lub na przemian ubezpieczeni w jednym lub kilku systemach ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa, okresy ubezpieczenia, przebyte w tych systemach i okresy zastępcze uznane w tych systemach za równoznaczne z okresami ubezpieczenia, zliczane będą pod warunkiem, że się nie pokrywają, zarówno dla ustalenia prawa do świadczeń w gotówce lub w naturze, jak i dla utrzymania lub odzyskania tego prawa. W konsekwencji zatem Sąd Apelacyjny bezzasadnie pominął zbadanie przedłożonych przez ubezpieczonego dokumentów potwierdzających jego zatrudnienie i ubezpieczenie we Francji, albowiem przy ustalaniu prawa do emerytury i renty oraz przy obliczaniu ich wysokości uwzględnia się okresy ubezpieczenia za granicą, jeżeli tak stanowią umowy międzynarodowe (art. 8 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.). Z przepisu tego wynika obowiązek zastosowania regulacji ubezpieczeniowych wynikających z umów międzynarodowych, zważywszy ponadto na dyrektywę zawartą w art. 91 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że ratyfikowana umowa międzyna-

rodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny powinien zatem zbadać, czy ubezpieczony legitymuje się wymaganymi okresami ubezpieczenia, które ponadto mogą być liczone nie tylko w dziesięcioleciu przydającym przed dniem zgłoszenia wniosku rentowego, ale alternatywnie - także w dziesięcioleciu poprzedzającym ustaloną datę powstania u niego niezdolności do pracy (art. 58 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.). Należy też mieć na uwadze, że organ rentowy powinien uwzględnić okresy zatrudnienia ubezpieczonego za granicą na podstawie wystawionej przed złożeniem wniosku rentowego dokumentacji okresów tego ubezpieczenia, a nie w oparciu o zaświadczenie z urzędu pracy, jakie potwierdzało niepełny okres ubezpieczenia w czasie pracy ubezpieczonego za granicą, które było przez niego dołączone do pierwszorazowego wniosku rentowego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował na podstawie art. 393¹³ KPC.

=====